

У Москви су свесни потенцијалне важности ледом прекривеног простора на северној полулопти наше планете, и одлучни су да у његовој подели играју кључну улогу.

Русија је у потпуности сагласна да Арктик не сме да се претвори у још једну јабуку раздора на међународном плану. Али, од својих интереса у вези са енергетски најперспективнијим делом северне Земљине полулопте, дефинитивно, неће одустати. То произилази из изјава свих руских политичара, од председника Дмитрија Медведева и премијера Владимира Путина, па до министара и чланова владе.

„Арктик је за Русију од стратешког значаја, и као такав требало би да постане основа развоја руске привреде у 21. веку”, изјавио је недавно председник Медведев додавши: „Дужни смо да докажемо да имамо право на свој део нафтних и гасних резерви, као и резерви драгоцених метала и угља које постоје на овим просторима”.

Русија је право интересовање за неприступачне, вечито залеђене просторе Арктика, практично, почела да исказује још у совјетско доба, тачније, пред крај владавине Јосифа Висарионовича Стаљина. У тим давним временима овај простор је имао тек војни значај. Јер, како се тада мислило, рат са љутим прекоокеанским противником Сједињеним Америчким Државама био је – неизбежан. На Чукотки и Камчатки почела је убрзана изградња војних база. Сасвим с разлогом, пошто ни Американци нису седели скрштених руку. Они су, наиме, још четрдесетих година на Гренланду поставили своје базе за контролу околног морског и ваздушног простора...

Истраживање негостољубивих ледених ширина тражило је и време и новац, а свега тога у совјетској и данашњој Русији није било баш превише. Велики корак напред направила је у августу 2007. екипа истраживача Артура Чилингарова која се спустила на дно Северног леденог мора и тамо, као што је и обичај, побола руску заставу. Тиме је потврђено и да је овај, до тада ничији простор, потпао под руску надлежност. Али, била је то, у неку руку и специфична политичка подвала. Јер, у Чилингаровој експедицији била су и двојица научника из Шведске и Аустралије. Њима, међутим, није било омогућено да поставе заставе својих земаља. У сваком случају, циљ експедиције је био да покаже да је место на којем је пободена руска застава, у ствари, продужетак руске обале и као такав и припада овој великој држави.

Сличан подухват предузео је недавно и премијер Путин када је посетио гранични пункт „Нагурскаја”, најсеверније руско војно утврђење и најсевернији гранични пункт у свету, установљен још 1981. године. „Најдубљи геополитички интереси Русије везани су за Арктик”, рекао је тада Путин. „Управо овде се обезбеђују сигурност и одбрамбена способност наше земље, у арктичким ширинама налазе се базе наше флоте, маршруте којима патролирају наши авиони дугог домета, овде су и наши економски интереси...”

Да Русија озбиљно мисли када наглашава своје право на велики део арктичке територије потврдио је и министар за ванредне ситуације Сергеј Шојгу изјавом да је Русији, више него икада раније, потребна, као се изразио – „национална географија, географија националних интереса”. Према проценама научника континентални део Арктика могао би да садржи најмање четвртину светских резерви нафте и гаса. Ономе ко се докопа тог блага, била би на дужи период обезбеђена предност у најважнијој светској трци – енергетској.

Русија је још 1982. потписала Конвенцију УН о морском праву којом се потврђује да овај део света, осим територијалних вода које се пружају у дужини од 21,5 километара од обале сваке приморске земље, припада комплетном човечанству. Њени научници сада покушавају да докажу да арктички гребени Ломоносова и Мендељејева представљају геолошки продужетак руске северне обале. Уколико би и остали претенденти на арктичко благо пристали на овакво решење, Русија би могла да рачуна на простор од око 1,2 милиона квадратних километара на којем би могла да обавља подводна и друга истраживања. Према рачуници коју су извели научници, то би износило до 18 процената подморја Северног леденог океана.

Подсетимо, средином прошлог месеца у Мурманску, Русија и Норвешка су потписале договор о разграничењу морских пространа и сарадњи у Барнцовом мору и Северном леденом океану. А поменути преговори вођени су пуних 40 година.

Радмила Шкорић: Ко ће све узети оно што се крије испод арктичког леда

Крајњи север Земљине полулопте доспео је ових дана у центар пажње светске јавности када је у Москви на међународној конференцији први пут јасно „откривено“ да је више земаља, чија државна територија захвата делове „вечитог арктичког снега и леда“, заинтересовано да у што скорије време крене у истраживање и експлоатацију Арктика. Међутим, таква могућност, какву већ најављују Русија, Канада, САД, Норвешка, Данска и (потенцијално) Исланд, према проценама стручњака, могла би да доведе планету до несагледивих последица – од катастрофалних климатских промена па све до новог великог рата.

„Да већ нисмо имали фразу хладни рат, ми бисмо сада морали да је употребимо како бисмо описали борбу која управо почиње ради овладавања богатим изворима Арктичког океана“, наводи „Блумберг“ на почетку коментара о несвакидашњој „трци“ великих сила да се што пре докопају блага које у својим дубинама скрива Арктик.

И не само то – поред огромних залиха нафте (Бритиш петролеум је прошлог септембра проценио да се у региону „највероватније“ налазе резерве од око 200 милијарди барела еквивалента нафте), плина и других драгоцених минерала, за све државе изузетно је примамљива и могућност да овладају и новим најкраћим путем од Европе до Азије, чиме би покренули и веома уносан „арктички туризам“. Тачније, услед глобалног загревања и убрзаног топљења леда, поморцима се постепено „отвара“ најкраћа линија између Русије и Канаде, а за коју је исландски председник Олафур Рагнар Гримсон већ одушевљено рекао да је у питању прави „арктички Панамски канал“.

У том погледу за истраживање и експлоатацију свакако најзаинтересованије су компаније Бритиш петролеум и руски Гаспром, али и многе друге не би имале ништа против да дођу до макар дела богатог колача.

„Све је то право лудило“ које би планету могло скупо да кошта и то једноставно „није

вредно ризика“, наводе стручњаци који сматрају да би „требало одмах и у потпуности зауставити експлоатацију Арктика“ пре него избије каква катастрофа.

Јер, како другачије објаснити чињеницу да је због овог пребогатог региона, свет (или пре њен крајњи север који подразумева две водеће силе данашњице и неколико европских земаља) већ „улетео“ у геополитички конфликт.

„Веома је значајно сачувати Арктик као зону мира и сарадње“, поручио је руски премијер Владимир Путин на међународној конференцији. „Немам ни најмање сумње да сва питања, укључујући и она која се односе на Арктик, могу бити решена у духу партнерства“, истакао је још Путин чиме је одбацио и најмању могућност да се у будућности води некаква „битка за Арктик“, наводи Би-Би-Си.

Ипак, чињеница је да је управо Русија та која највише притиска и улаже огромне суме новца како би обезбедила научне и географске доказе да је спорна територија (првенствено подводни Ломоносовљев гребен) њена и како би пред Уједињеним нацијама добила подршку, коју због недостатка доказа 2001. године није добила, да своју северну границу прошири што је даље могуће на Арктик, чиме би стекла предност пред осталим конкурентима.

Међутим, није Русија једина – тако Канада планира да исте године кад и Руси (2013) преда УН свој захтев за проширење, а такав план постоји и у Данској. „Уколико и некој од ових земаља пође за руком да докаже власништво“ над Ломоносовљевим гребеном као „подводним наставком њене континенталне плоче“, према међународном праву она ће имати „право на неометану експлоатацију природних ресурса на дну мора и испод њега до 200 наутичких миља (370 километара) од њеног копна“, наводе медији. „А уколико континентална плоча иде и даље од тога, земља мора да пружи доказни материјал комисији Уједињених нација која ће после тога дати своје препоруке за одређивање одговарајуће границе“.

Свакако, богатство Арктика привлачно је и за владе САД, Норвешке и Исланда, без обзира на то што све оне не планирају (нити за то имају основа) да доказују власништво над некада потпуно неприступачним океаном. Међутим, и оне се на све могуће начине труде да успоставе надлежност над деловима Арктика, како би ове земље учествовале у будућој експлоатацији „четвртине неоткривених светских залиха нафте и гаса“, истиче лондонски „Тајмс“.

„У принципу, нико не зна ко поседује Арктик. Када је то био само велики блок леда никоме до њега није било стало. Али сада када је новац у питању, пола света подноси своје захтеве“. То можда не би било опасно, упозорава поново „Блумберг“, да слична ситуација није постојала крајем 19. века када су се водеће европске државе такмичиле за контролу ресурса и трговачких путева у Африци и Азији.

„Прича се завршила Првим светским ратом. Сада настаје сличан ризик да ће због јурњаве да се обезбеди контрола над Арктиком избити још један велики конфликт. Чак и да не дође до тога, амбиције држава затроваће њихове међусобне односе у наредним годинама“.

Остаје сада да се види којим путем ће свет кренути. Да ли ће превагнути жеља за стицањем још које „шаке долара“ или ће прорадити здрав разум – нико са сигурношћу не може да каже. „Блумберг“ зато поручује: „Једини начин је забранити минирање и бушење Арктика. За неколико нових барела нафте, то једноставно није вредно ризика“.

Глас Русије: Русија спремна да подели налазиште гаса у Баренцовом мору са странцима

На северозападну обалу Русије искрцао се највећи страни десант за последњих неколико година. У Мурманску бизнисмени из Велике Британије, Канаде, Норвешке, Финске, Француске и САД освајају себи место у пројекту разраде Штокмансовског гасног налазишта.

Већ су означени лидери. То су традиционални партнери руског концерна Гаспром - норвешки Статојл, француски Тотал и немачки Сименс. Они намеравају да заједно разрађују налазиште гасних кондензата у епиконтиненталном појасу Баренцовог мора.

Рокови за почетак реализације пројекта на Штокману неколико пута су одлагани. Тамо

нема никакве политике, у питању су чисто технички параметри. Партнери не могу да усагласе начин транспортовања производа са налазишта на обалу. Норвежани су уверени да се гас и кондензат може испоручивати истим током на обалу ради прераде, због чега је потребно изградити цевовод дуг 550 километара у арктичком леду. Гаспром инсистира на неопходности постављања платформе на налазишту, како би се тамо одвајао гас од кондензата. Због тога један цевовод ће бити мало, а то значи да ће пројекат бити скупљи. Његова првобитна вредност износи до 20 милијарди долара.

У петак страном „дестанту“ у Мурманску је саопштено: већ у марту наредне године биће донета одлука о морском делу Штокмановског пројекта, а до краја године и о обалском. До 800 руских и страних компанија спремно је да се финансијски и технички укључи у њега. Мишљење председника Савеза нафтних и гасних индустријалаца Русије ГенADIја Шмаља:

„Никаквих препрека данас за међународну сарадњу приликом освајања Штокмана нема. Постоји само питање - када? Освајање Штокмана уопште није јефтина ствар, већ напротив врло скупа. Према актуелној ситуацији, гас који ће се експлоатисати на Штокмановском налазишту испоставиће се прилично скупим. У актуелној фази он неће моћи да конкурише оном гасу који данас постоји на тржишту Европе. То је пре свега компримовани гас из Катара, гас из Холандије и Норвешке. Тако да пројекту смета управо светска финансијска криза. Ситуација око политике цена гаса такође помало одлаже питања везана за доношење коначне одлуке о освајању Штокмановског налазишта.“

У четвртак Гаспром је дао сигнал актуелним и новим партнерима за остварање руског епиконтиненталног појаса у Баренцовом мору. Тачније: Штокман је један од његових приоритета, упоредо са Северним и Јужним током. У вези са тим експерти скрећу пажњу да одлагање рокова освајања овог налазишта даје додатно време за тражење инвеститора и изградњу нових бродоградилшта у том региону према наруџбини Гаспрома. Она могу да се појаве, ако компанија, без обзира на жестоку конкуренцију на тржишту САД и Европе, ипак донесе одлуку да производи компримовани природни гас. Ове пројекте са своје стране може да подржи међународни центар високотехнолошких компанија који се прави у Мурманску - индустријских, грађевинских, саобраћајних, сервисних, логистичких, финансијских. Главна намена овог кластера је допринос брзом освајању ресурсне базе арктичке зоне Русије.

(Политика, Глас Русије)

